

Kestävän kehityksen toimikunta 30.11.2011

Kestävän kehityksen suurlähettiläs Tarja Reponen

Metsät globaalina ympäristö- ja kehityskysymyksenä

Kestävässä kehityksessä metsät ovat oleellinen elementti. Niin myös Suomen kehityspoliitikassa ja tähän asti harjoitetussa kehitysyhteistyössä. Metsää on tarkasteltu sekä kehitysmaiden talouteen vaikuttavana elinkeinona että ympäristön kehityksen kannalta. Valtaosa kehitysmaiden väestöstähän asuu maaseudulla ja heille metsätalous on juuri näistä syistä tärkeä.

Parhaillaan ulkoasiainministeriössä valmistellaan uutta kehityspoliittista toimenpideohjelmää, jossa oikeusperustaisuuden lisäksi kestävä kehitys (ml luonnonvarojen kestävä käyttö ja hallinta) ja ilmasto-, ympäristö- ja biodiversiteettinäkökohdat tulevat mitä luultavimmin saamaan korkean prioriteetin.

Nyt kun valmistaudumme kansainväliseen kestävän kehityksen konferenssiin Rio + 20een, metsistä, metsätaloudesta ja metsien suojelusta löytyy maininnat liki sadasta kontribuutiosta (ml EU, USA, Japani, Afrikan ja Aasian maat, Kiinan kansalaisjärjestöt, alkuperäiskansat, muutamia mainitakseni)

Metsät ovat paitsi valtava resurssi myös haaste. Ne antavat kehitysmaille – kuten aikanaan ovat meillekin antaneet – suojaa ja turvaa ilmastonmuutosta ja aavikoitumista vastaan ja ovat myös osa luonnon monimuotoisuutta (Rion vuoden 1992 ympäristö- ja kehityskonferenssin kolme keskeistä sopimusjärjestelmää).

Metsät peittävät noin kolmanneksen maapallon maapinta-alasta. Niiden tuottamien palvelujen vaikutuspiirissä on yli 1,6 mrd ihmistä. Maapallon kasvava väestö, ruoan ja energian kysynnän kasvu sekä ilmaston muutos muuttavat maankäyttöä ja lisäävät metsien tuottamien palvelujen tarvetta.

Kestävällä metsätaloudella voidaan vähentää köyhyyttä ja sen avulla tukea köyhyyden poistamista. Käytäntö on osoittanut, että kestävän kehityksen kolme pilaria – sosiaalinen, taloudellinen ja ympäristöllinen – tukevat toisiaan ja linkittyvät yhteen. Erityisesti metsien osalta kokemus opastaa tähän suuntaan. Kahden aiemman kehityspoliittisen ohjelman lähtökohtana on ollut köyhyyden poistaminen. Metsiin on vv 2004 – 2010

ulkoasiainministeriö kohdentanut kehitysyhteistyövaroja yhteensä 128 milj.euroa.

Metsien merkitys globaalille ympäristö- ja kehityspolitiikalle on keskeinen mm seuraavista syistä

- **Metsät vähentävät köyhyyttä ja edistävät maaseudun kestävä kehitystä sekä vuosituhattavoitteiden saavuttamista.** Metsät ovat yksi harvoja, paikallisesti käytettävissä olevia kehityksen resursseista. Ne tuottavat jo nyt suuren osan maaseudun tuloista, ravinnosta ja lääkkeistä sekä tukevat paikalliskulttuureja.
- **Metsät hillitsevät ilmastonmuutosta ja auttavat siihen sopeutumisessa.** Metsäkatoa vähentämällä voidaan nopeasti vähentää hiilipäästöjä. Metsittäminen lisää hiilensidontaa.
- **Metsät parantavat ja maatalouden kestävyyttä.** Noin 25-30% maaseudun kotitalouksien tuloista ja ruuasta saadaan metsistä.
- **Metsät vähentävät eroosiota, puhdistavat ja varastoivat vettä,** tasaavat maaperän kosteuden vaihtelua vähentäen kuivuuskausien vaikutusta, sekä tuottavat kotieläinten rehua myös kuivina kausina.
- **Metsät ja puusto parantavat maaperän tuottavuutta** sekä auttavat kunnostamaan rappeutuneita maa-alueita. Yli 2 miljardia hehtaaria voitaisiin ennallistaa metsittämällä, etenkin trooppisella ja lauhkealla vyöhykkeellä. Kuivilla alueilla metsät tukevat ihmisten toimeentuloa vähentävät köyhyyttä ja parantavat ruokaturvaa.
- **Metsäluonnon monimuotoisuus voidaan säilyttää ja samalla parantaa ihmisten toimeentulon edellytyksiä.** Monimuotoisuuden suojelulla parannetaan metsien terveyttä ja kestokykyä, joka lisää toimeentulon mahdollisuuksia. Ekosysteemipalvelujen merkitys paikallisille yhteisöille tunnustetaan nyt aikaisempaa paremmin, ja ”ekosysteemimarkkinat” kehittyvät nopeasti.
- **Metsät tuottavat ravintoa ja muita uusiutuvia raaka-aineita**, kuten, rehua, kuitua, energiaa, rakennusmateriaaleja, ja bio-tuotteita. Puulla voidaan hidastaa ilmaston muutosta myös korvaamalla sillä uusiutumattomien materiaalien energia-intensiivistä käyttöä. Kehityspolitiikan näkökulmasta metsäekosysteemeillä on keskeinen

merkitys myös vihreän talouden perspektiivistä, samalla kun metsien kestävä hoito ja käyttö voi merkittävästi hyötyä vihreästä taloudesta. Metsäteollisuus voi myös merkittävästi edistää vihreää kasvua.

- **Metsät ylläpitävät energiaturvallisuutta, sillä** ne ovat tärkein uusiutuvan energian lähde. Afrikassa ne tuottavat 80% energian tarpeesta. Koko maailmassa yli 2 miljardia ihmistä on riippuvainen polttopuusta ja puuhiilestä. Köyhille puuenergia on usein ainoa energian lähde. Metsäenergia vastaa noin 20% raakaöljyn tuotannosta.

Rion kokouksessa vuonna 1992 pohdiskeltiin myös kansainvälistä metsäsopimusta. Se jäi toteutumatta. Sen sijaan YK:n sihteeristöön perustettiin erillinen **YK:n metsäfoorum**, jossa on sovittu globaaleista metsiä koskevista tavoitteista. Myös Suomi on sitoutunut niihin. Tavoitteena on

- pysäyttää metsien häviäminen kaikkialla maailmassa ja kääntää metsäpinta-ala kasvuun kestäväällä metsien hoidolla ja käytöllä, johon kuuluu suojeleminen, ennallistaminen ja metsitys
- lisätä metsiin perustuvia taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöllisiä hyötyjä, mukaan lukien metsistä riippuvaisten ihmisten elinkeinojen parantaminen
- lisätä kaikkialla maailmassa suojeltujen ja muiden kestävästi hoidettujen ja käytettyjen metsien pinta-alaa, sekä kestävästi hoidetuista ja käytetyistä metsistä saatujen tuotteiden osuutta
- pysäyttää metsien kestävä hoidon ja käytön kehitysyhteistyövarojen väheneminen ja lisätä merkittävästi metsien kestävä hoidon ja käytön rahoitusta uusista ja täydentävistä rahoituslähteistä.

Kehitysmaissa **naiset ja tytöt** hankkivat edelleen valtaosan kotitalouksien polttopuista. Lisäksi he kartuttavat perheen taloutta keräämällä metsästä eläinten rehua, lääkekasveja ja ruoka-aineita. Keskeisestä roolistaan huolimatta naisilla ei kuitenkaan ole tasavertaisia metsien ja puiden käyttö- ja omistusoikeuksia. Naisten **oikeus omistaa maata** ja osallistua metsän käyttöä koskevaan päätöksentekoon olisi olennaisen tärkeää. Naisille tärkeät metsänkäyttömuodot tulee huomioida metsäpolitiikassa ja metsien käytön suunnittelussa.

Kehitysmaat **menettävät** myös vuosittain **merkittäviä tuloja** laittomien metsähakkuiden ja puukaupan takia. EU on tässä globaalisti keskeinen toimija FLEGT- aloitteen kautta laittoman puukaupan estämiseksi.

Kestävyyisperiaatteiden mukaisesti toimivat kehitysohjelmat parantavat metsistä riippuvaisten yhteisöjen ja yksityisen sektorin toimintaedellytyksiä ja edistävät metsistä saatavien hyötyjen **oikeudenmukaista** jakautumista (sukupuolten ja sukupolvien välinen tasa-arvo, vähemmistöt).

Valtio tarjoaa puitteet yksityisen sektorin tuotannolliselle toiminnalle ja samalla varmistaa kestävänsä metsätalouden periaatteiden toteutumista. Kansalliset metsäohjelmat , niitä tukevat politiikat sekä lainsäädäntö ovat hyödyttömiä ellei niitä panna käytännössä toimeen. Tässä taas korostuu **hyvän hallinnon** merkitys. Toimivat **seuranta- ja valvontajärjestelmät** sekä ajantasainen lainsäädäntö ja politiikka ovat keskeisiä hyvän hallinnon välineitä. Metsäkatoa ei voida ehkäistä eikä vuosituhattavoitteita saavuttaa, ellei tavoitteita ja keinoja yhdenmukaisteta temaattiset sektorirajat ylittäen.

Parasta aikaa jatkuvat neuvottelut uuden ilmastonmuutossopimuksen tekemisestä. Neuvotteluissa **metsät ja ilmaston muutos-** teema on keskeisessä asemassa. Cancunin kokouksessa vuonna 2010 sovittiinkin periaatteessa ns. REDD+ mekanismin perustamisesta metsäkadon vähentämiseksi kehitysmaissa.

Erytistä huomiota tulee kiinnittää maankäyttöön vaikuttaviin kehitysohjelmiin metsäkadon pysäyttämiseksi, metsäpalojen torjuntaan ja biopolttoaineiden tuotantoon. Kansalliset metsäohjelmat ja ilmastonmuutokseen sopeutumisstrategiat perustuvat luotettavaan ja ajan tasalla olevaan **kansalliseen tietoon metsä- ja puuvaroista** ja niiden kehityksestä (metsiin ja maaperään sitoutuneen hiilen määrän muutokset). Tässä ulkoasiainministeriö on tehnyt yhteistyötä kansainvälisten järjestöjen kuten FAO:n kanssa. Kansallisten metsä- ja luonnonvarakartoitusten merkitys korostuu, kun maat joutuvat raportoimaan toimenpiteistään metsäkadon hillitsemiseksi.

Monessa kehitysmaassa epäoikeudenmukainen ja epäselvä maanomistus on johtanut **hallitsemattomaan maankäyttöön**. Ne ovat samalla myös usein konfliktien syynä. Tehoton maa- ja karjatalous vaatii lisämaata, mikä puolestaan johtaa metsien häviämiseen. Epäselvät omistus- ja käyttöoikeudet estävät metsäsektorin kehittämislle välttämättömät pitkän tähtäimen **investoinnit**. Metsäsektorin tuki tulee kehitysmaissakin kytkeä kestävänsä maaseutu-, maankäyttö-, energia- ja elinkeinopolitiikkaan, jotta voidaan puuttua metsäkadon häviämisen syihin, parantaa investointien

kannattavuutta ja edistää kestäväää metsätaloutta. Metsäsektori tulee ottaa huomioon myös **yleiseen maaseutukehitykseen** keskittyvissä prosesseissa, jotta metsien rooli elinkeinona ja taloudellisena toimintona sekä poliittisella että kotitaloustasolla tunnustetaan. Samalla pyritään varmistamaan, että maaseutukehitys- ja maankäyttöpolitiikka tukevat kestäväää metsien käyttöä.

Metsät ovat keskeisessä asemassa myös kehityspolitiikassa ja – yhteistyössä. Työ jatkuu ja sitä on paljon. +++